

Превод канун-наме.

У име Аллаха, благог и милостивог.

Слава Аллаху, истинитом владару, који наређује праведност и добротинство, а забрањује прљаве и неваљале ствари, који чини владаре узроком («sebeben») реда у свијету («nizamul'âlem») и спроводи њихове заповијести над свим номадима и становницима («ehlul-veberi ve-l-mederi»). И нека је благослов и милост на установитеља суннета («vadi'u-s-sunen»), нашег господара Мухамеда Ел-Мустафа, најбољег међу људима, и на његову породицу и на његове другове, који посједују добре ђуди и лијепо владање.

Послије тога, ова царска правила («kavaidi cihanbani») и усвојени османски закони («kavanini örfiyei osmaniyan»), који су гаранција («medar») мира у свијету («salahi âlem») и подлога реда у пословима свих народа («menati nizami imhuri cumhuri kâffei imem»), сви су они заведени и пописани. И пошто је за њихово скупљање у једну књигу издана заповијест, која има пуну снагу, и наредба, по којој има да се суди, то су сакупљени и чине три главе, а и свака глава дијели се на неколико отсјека, што се на овај начин образлаже и износи.

Прва глава распоређена је на 4 отсјека, а тиче се казни «cürüm» и «siyaset» за учињене злочине. У томе су једнаки спахија и раја, угледан и обичан човјек, на ниском и на високом положају. Према томе когод учини један од ових злочина, биће кажњен казном, која је за то одређена.

Први отсјек говори о новчаној казни, која се односи на блуд.

Други отсјек говори о новчаној казни, која се односи на тучу, свађу и убиство.

Трећи отсјек говори о казни, која се односи на пијење вина, на крађу, отимачину и насиље.

Четврти отсјек говори о самом «siyaset»-у.

Друга глава распоређена је на 7 отсјека, а говори о спахији, фискусу («beytülmâl») и пристојбама раје, које припадају спахији.

Први отсјек говори о питањима посједника тимара.

Други отсјек говори о оном, што спахија ужива на свом тимару, и на какав то начин ужива.

Трећи отсјек говори о царини («bac») и фискусу («beytülmâl»).

Четврти отсјек говори о пристојбама «çift» и «bennak» и о пристојбама на овце («resmi agnam») и млинове («resmi âsiyâb»).

Пети отсјек говори о дееетини.

Шести отсјек говори о «bâdihava».

Седми отсјек говори о питањима, која се односе на пјешаке («уђуа») и муселлеме («müsellem»).

Трећа глава је такођер распоређена на 7 отсјека и говори о питањима, који се искључиво односе на рају.

Први отсјек говори о проблемима («kazaya»), који се искључиво односе на рајинство раје.

Други отојек говори о питањима, која се искључиво односе на немуслимане.

Трећи отсјек говори о закону, одређеном за »azab«-е.

Четврти отсјек говори о стварима, које се односе на јуруке и номаде (»haу-тапек«).

Пети отсјек говори о питањима влаха (»eflâk«).

Шести отсјек говори о докинутим новотаријама.

Седми отојек говори о закону, установљеном за дрва.

ПРВА ГЛАВА

распоређена је на 4 отсјека, а тиче се казни »сүрүм« и »siyaset« за учињене злочине:

Први отсјек

говори о новчаној казни за блуд (»zinaуа müteallik сүрүм«).

Ако један муслиман учини блуд, и то се шеријатом установи, а онај који је извршио блуд буде ожењен и богат¹⁾ и приход му буде износио 1000 акчи или више, нека се на име новчане казне узме 300 акчи. А ако је средњег стања и има 600 акчи, нека се на име новч. казне узме 200 акчи. Ако му приход буде износио мање од тога до 400 акчи, нека се на име новч. казне узме 100 акчи. А ако буде од тога слабијег стања, нека се на име новч. казне узме 50 акчи; а ако буде одвећ сиромах, нека се на име новч. казне узме 40 акчи.²⁾

Ако онај, који је извршио блуд, буде неожењен и богат, и приход му буде износио 1000 акчи или више, нека се на име новч. казне узме 100 акчи; а ако буде средњег стања, и приход му буде износио 600 акчи, нека се на име новч. казне узме 50 акчи. А ако му приход буде испод тога до 400 акчи, нека се на име новч. казне узме 40 акчи. А ако је одвећ сиромах, нека се на име новч. казне узме 30 акчи.³⁾

¹⁾ Код Мехмед Ариф-беја изостављено је: »bay olsa«, што значи: »а буде богат«.

²⁾ Исти се пропис налази и у канун-наме Мехмеда II. Види код Др. Крелиц-а, стр. 19, т. 1. Хамер, који је овај део о казнама обрадио под насловом »Straf- und Polizeygesetze Sultan Suleimans«, овако формулише горњи пропис:

»Nach gerichtlich erwiesenem Laster der Hurerey wird der Verbrecher, wenn er ein Grosser und Begist, mit einer Strafe von tausend Aspern belegt. Minder reiche Standes Personen zahlen 400, Leute aus dem Mittelstande 200, 100, 50, 40, und Arme 30 Aspern.«

Обзиром да се текст наше канун-наме слаже с текстом канун-наме Мехмеда II, мислим, да је горњи пропис код Хамера погрешан. Овдје треба напоменути, да у нашем тексту стоји: »evlu bay olsa« (»буде ожењен и богат«), а код Др. Крелиц-а »evlu olsa ve dahî bay olursa« (»буде ожењен, а уз то буде богат«). Ако се не би узео у обзир даљи текст овог отсјека, онда би се прва ријеч могла читати »ulu«, што значи »велик«, као што је то код Хамера. Али такво читање на овом мјесту је погрешно. Осим тога и ријеч »bay« значи »богат«, а не »Бег«.

У канун-наме Б. на овом мјесту стоји: »evli ve gani olsa« (»буде ожењен и богат«). Види рук. I, II, 64в.

³⁾ И овај се пропис налази у канун-наме Мехмеда II. Види Др. Крелиц, стр. 19, т. 2.

У нашој канун-наме нема нарочитог прописа за дјевојку. Међутим у канун-наме М. II постоји овај пропис: »Eğer zina eden kız olursa onun cürmü erken gibi ola, azlıkta ve çoklukta ana itibar edeler«, што значи: »Ако она која је учинила блуд буде дјевојка, нека њена новчана казна буде као неожењеног мушкарца. У погледу мање и веће количине нека рачунају према њему.«

Сличан пропис постоји и у канун-наме Б. (Рук. I, II, 64в).

Ако удата муслиманка учини блуд, и то се установи шеријатом, а она буде богата, нека даде крварину («kanlık»⁴⁾ богатог човјека. А ако је средњег стања или сиромашна, нека према томе даде на име новч. казне крварину (одређену за мушкарца.⁵⁾

А ако она која је извршила блуд буде удовица, новч. казна за њу је као за нежењене мушкарце («erkenler serimesi»). У погледу узимања мање или веће новч. казне треба да се рачуна према њима.⁶⁾

Ако овакву жену прими њен муж,⁷⁾ нека даде 100 акчи⁸⁾ на име крварине «köftehor-kanlığı». Ако је сиромашан, нека се узме 50 акчи; а ако је одвећ сиромашан, нека се на име новч. казне узме 40 или 30 акчи.⁹⁾

Ако се жена буде бавила свођењем («pezevenklik» — leposinium), нека је кадија казни («ta'zir») колико нађе за сходно, и нека за сваки штап узме 1 акчу на име новч. казне.¹⁰⁾

Ако неко у намјери блуда уђе у кућу једног човјека, а буде ожењен, нека даде новч. казну ожењеног; а ако је неожењен, нека даде новч. казну неожењеног, као што је горе образложено.¹¹⁾

Ако било роб или робња учини блуд, нека даде пола новч. казне слободног човјека, односно слободне жене, према обичају и закону и према богатству и сиромаштву.¹²⁾

Ако неко пољуби туђу жену, или јој буде безобразно говорио, или се буде ње дотицао, нека га кадија казни («ta'zir») и нека за сваки штап узме 1 акчу на име новч. казне.¹³⁾

⁴⁾ Ариф-беј наводи код овога, да «erkanlık» или «erkenlik» значи дар у име неженства («bekârlık hakkı»), који даје удовица, када се вјенча за човјека, који се прије није женио. Међутим овдје се жели истакнути, да жена треба да даде новчану казну, која одговара крварини код мушкарца, а која се назива «kanlık».

⁵⁾ Овај пропис постоји и у канун-нами М. II с нешто другачијом стилизацијом, Турски текст гласи: «Eğer avret zina kılsa şeriat katında sabit olsa, efenler gibi olur, kanlığın vere.»

То у преводу значи: «Ако жена учини блуд и буде шеријатским путем утврђено, а она буде богата, треба да даде новчану казну «kanlık» једног човјека, а ако је средњег или сиромашног стања, треба да даде новчану казну «kanlık» као неожењен мушкарац.» Види: Др. Крелиц, стр. 19, т. 3.

У погледу тога коме припада «kanlık» на другом мјесту у канун-нами М. II вели се ово: «Половина «kanlık»-а, који се добије од спахине раје, нека узме субаша, а половину спахија.» — Др. Крелиц, стр. 25, т. 17.

⁶⁾ Овог прописа нема у канун-нами Мехмеда II.

⁷⁾ У рукопису бр. 3 стоји: «Eğer avretin mahi olsa, eri kabul eylese...», тј. «Ако жена буде имала иметка, и прими је (поново) њен муж...»

Исто је тако и у канун-нами М. II (Др. Крелиц, стр. 20 и 33, т. 4).

Исти је смисао и у рук. I са додатком: «ihtiyar eylese» («и пристане»). У рук. 41 је исто као и у рук. 3, једино мјесто ријечи «mah» (иметка) овдје стоји «hah» («буде у стању»).

У канун-нами Б. стоји овако: «Eğer zina eden er avreti ise, eri gani olup kabul ederse...» То значи: «Ако блуд учини жена која има мужа, а муж јој буде богат и прими је...» Види рукопис бр. I, II, 64в.

⁸⁾ У рук. I написано је «130 акчи», а у свим осталим «100 акчи».

⁹⁾ Исти овај пропис постоји и у канун-нами Мехмеда II (Др. Крелиц, стр. 20, т. 4).

У рукопису бр. 41 на маргини стављено је поред горњег прописа: «Bu husus merfudur», тј. «Ово је докинуто».

¹⁰⁾ Овај се пропис налази у канун-нами Мехмеда II (Др. Крелиц, стр. 20, т. 5).

¹¹⁾ Исти пропис постоји и у канун-нами М. II. Види: Др. Крелиц, стр. 20, т. 7.

¹²⁾ Исти је пропис у канун-нами М. II, само нема ријечи «и по закону» (Др. Крелиц, стр. 20, т. 8).

¹³⁾ Постоји и у канун-нами М. II (Др. Крелиц, стр. 20, т. 9).

Ако жена или дјевојка буде рекла: »Ти си нада мном извршио блуд«, а мушкарац то порече, нека се њихови наводи не узимају у обзир. Нека мушкараца зајакну, а жену нека кадија казни (»та'зир«), и нека за свака 2 штапа узме 1 акчу на име новч. кзне. А ако мушкарац буде рекао: »Ја сам с тобом имао блуд«, а жена буде порицала, нека жену зајакну, а мушкараца нека кадија казни (»та'зир«) и за свака 2 штапа нека узме 1 акчу на име новч. казне.¹⁴⁾

Ако неко буде знао за блуд, а не буде ником рекао, нема казне. Међутим ако буде знао за крађу, а не буде рекао кадији, нека се узме 10 акчи на име новч. казне.¹⁵⁾

Ако ови наведени злочини буду потекли од немуслимана, нека се од богатога немуслимана узме пола новч. казне, која се узима од богатог муслимана; а од средње стојећег пола казне која се узима од муслимана средњег стања; а од сиромашног нека се узме пола новч. казне, која се узима од муслимана сиромашног стања¹⁶⁾

Други отсјек¹⁷⁾

говори о новч. казнама, које се односе на тучу, свађу и убиство.

Ако двојица људи ухвате један другог и један другом раздре огрилицу, нека их кадија казни батинањем (»та'зир«); новч. казне нема. А ако један другом ишчупа косу или браду, и то се установи, ако је богат, нека се на име новч. казне узме 20 акчи, а ако је сиромаш, нека се узме 10 акчи на име новч. казне.¹⁸⁾

¹⁴⁾ И овај се пропис налази у цијелости у канун-нама Мехмеда II. — Др. Крелиц, стр. 20, т. 10 и 11.

¹⁵⁾ У канун-нама Мехмеда II горњи пропис гласи овако: »Eğer bir kişi zinayı bilse, gelip kadıye demese, cürüm yok. Amma uğurluğun bilse gelip demese, on beş akçe cürüm alın.« То у преводу значи: »Ако неко зна за блуд, а не дође и не каже кадији, нема новчане казне. Али ако знаде за крађу, а не дође и не каже, нека се узме 15 акчи новчане казне.«

Поред горњег прописа у канун-нама Сулејмана Законодавца у рук. 41 на маргини написано је: »Bu husus dahi merfudur.« А то значи: »Ово је такођер докинуто.«

¹⁶⁾ Овај пасус не постоји у канун-нама М. II.

Код М. Ариф-беја на свим мјестима, гдје је споменута новчана казна, употребљена је ријеч »serime«, а у нашим рукописима ријеч »cürüm« (»cürüm«). И у канун-нама Мехмеда II употребљава се као термин за новчану казну ријеч »cürüm«.

У дефтеру за Црну Гору од 1523 године налазе се такођер прописи овог отсјека, само је стопа за богатство означена са 600 акчи, свакако обзиром на пасивност овог краја. Пошто се пак казне у црногорском дефтеру односе на немуслимане, то оне износе око половине наведених износа, што одговара и смислу горњег прописа. Једино је пропис у погледу оптуживања мушкараца односно жене, једно другог, за блуд идентичан с прописом Сулејманове канун-наме. Осим тога у црногорском дефтеру нема спомена о новчаној казни за роба и робињу.

Те прописе садржи канун-нама за Црну Гору, коју је из званичног дефтера преписао Бр. Ђурђев. Извод о тим казнама објавио је у Записима (год. XIV, књига XXV, стр. 93—96, Цетиње 1941) под насловом »Казне и глобе у Црној Гори Скендер бега Црнојевића«.

¹⁷⁾ Код Ариф-беја није означен отсјек.

¹⁸⁾ Исти овакав пропис налази се у канун-нама М. II. У вези с тим желим напоменути, да у тексту наше канун-наме стоји израз: »kadı tazir eyleye«, а у канун-нама М. II мјесто арапског термина »tazir« употребљена је турска ријеч »kadı dövsün« (»нека их кадија избатина«). То у ствари значи и израз »tazir«.

Иза горњег прописа додато је код Ариф-беја слиједеће: »Закон о овом је исти и за немуслимане. Заведено је, да се од богатог узима 20 акчи.« Сматрам, да је ово каснија интерполација, ради чега то нисам ни унио у горњи текст.

Ако се разбије глава и крв потече, нека се на име новч. казне узме 30 акчи. Ако кост искочи, и буде лијечник лијечнио,¹⁹⁾ а онај који је (другом) разбио главу буде богат,²⁰⁾ ако му приход буде 1000 акчи или више, нека се на име новч. казне узме 100 акчи. Ако му приход буде износио 600 акчи,²¹⁾ нека се на име новчане казне узме 50 акчи. Ако је сиромаш, нека се на име новч. казне узме 40²²⁾ или 30 акчи.²³⁾

Ако неко убије човјека, а над њим не изврше кисас (смртну казну), ако му приход буде износио 1000 акчи или више, нека се на име новч. казне узме 400 акчи. Ако му приход буде износио 600 акчи, нека се на име новч. казне узме 200 акчи. Ако буде од тога слабијег стања, нека се на име новч. казне узме 100 акчи. Ако је одвећ сиромаш, нека се на име новч. казне узме 50 акчи.²⁴⁾

Ако два човјека нападну један другог стријелом и ножем, те један буде рањен и падне на постељу, а онај који је ударио буде богат и приход му буде износио 1000 или више, нека се на име новч. казне узме 200 акчи. А ако је средњег стања, нека даде 100 акчи. Ако буде сиромаш, нека на име новч. казне даде 50 акчи.²⁵⁾

Ако неко буде другом ископао око или ишчупао зуб, али с намјером не изврше кисас (одговарајућу казну), ако је богат, нека се на име новч. казне узме 200 акчи. Ако је средњег стања, нека се на име новч. казне узме 100 акчи. А ако буде слабијег стања, онда 50 акчи.²⁶⁾ А ако буде сасвим сиромаш, нека се на име новч. казне узме 40 или 30 акчи.²⁷⁾

Ако се мала дјеца побију, нека новч. казне не узимају.²⁸⁾

Ако се ове ствари догоде од немуслимана, нека се на начин горе изложен узме пола новч. казне једног муслимана.²⁹⁾

¹⁹⁾ У нашим рукописима као и код Ариф-беја стоји: otacılı olsa («и буде лијечник»). Исто је и у канун-нама М. II. У једном цариградском рукопису Сулејманове канун-наме написано је: »otacılı timar etse« («и буде га лијечник лијечнио»).

²⁰⁾ Овога додатка нема у рук. I, а постоји у канун-нама М. II. — Др. Крелиц, стр. 21, т. 1.

²¹⁾ У канун-нама Мехмеда II стоји »200 акчи«.

²²⁾ У канун-нама М. II нема »40 или 30«, него само »30«.

²³⁾ Ова је реченица изостављена у рук. I.

У канун-нама Мехмеда II постоји читав овај пасус. Види код Др. Крелиц-а, стр. 21, т. 1.

²⁴⁾ Овај пасус постоји и у канун-нама М. II, само је иза »kisas etmeseler« («не изврше смртну казну») додато: »kan cürmü bay olup...«, тј. »онда крварина, ако је богат«... (Др. Крелиц, стр. 21, т. 2).

²⁵⁾ Овај се пасус, по смислу, налази и у канун-нама Мехмеда II. — Др. Крелиц, стр. 21, т. 3.

У рукопису бр. I изостављен је горњи пасус и посљедње двије реченице претходног пасуса.

²⁶⁾ Ова је реченица код Ариф-беја испуштена.

²⁷⁾ Овај се пропис не налази у канун-нама М. II на овом мјесту, него у 3 отсјеку. — Др. Крелиц, стр. 22, т. 9.

²⁸⁾ Горњи се пропис не налази у канун-нама М. II на овом мјесту, него у 3 отсјеку. — Крелиц, стр. 22, т. 10.

У нашим рукописима стоји: »нема казне«.

И у овом отсјеку је код Ариф-беја употребљена ријеч: »serime«, а у нашим рукописима »cürüm«, као и у канун-нама М. II. Значење је исто.

²⁹⁾ Сличан пропис постоји у канун-нама М. II и то нешто опширнији. Турски текст гласи: »Ve ugrup baş uarmak ve kılıç ve bıçak ve ziyar ve gayri nizâ'lu nesnelerden ki kadı katında sabit ola, baylık ve yohsullukta muslîmanlar kanlığına nazâr oluna, anın nisf-i hükm-ola, taki harac-güzârlar za'yî olmuu.« То у преводу значи: »Код бијења и рањавања главе, код туче са сабљом и ножем, код повреда и других свађа, што буде утврђено код кадије, нека се гледа на крварину (»kanlık«) муслимана у погледу богатства и сиромаштва, те нека се досуди половина од тога, да се не би изгубило оно што је одређено као харач.« Види код Др. Крелиц-а, стр. 29, т. 7.

Слични прописи постоје и у црногорском дефтеру од 1523 године само што су казне упола мање, као што је то истакнуто и код напомене 16.

Трећи отсјек³⁰⁾

говори о казнама за пијење вина, за крађу, отимачину и насиље.

Ако се неко напије вина, нека га кадија казни батинањем («ta'zir») и нека за сваки штап (ударац штапом) узме 1 акчу новч. казне.³¹⁾

Ако неко украде гуску, патку или кокош, нека га кадија казни батинањем («ta'zir») и нека за сваки штап узме 1 акчу новч. казне.³²⁾

Ако неко украде коња, нека му отсијеку руку. Ако му не буду отсјекли, нека се узме 200 акчи новч. казне.³³⁾

Ако неко украде коњски панцир («yansak», yansık») или турбан («destar»), а не буду му руку отсјекли,³⁴⁾ нека га кадија казни батинањем («ta'zir») и нека за свака 2 штапа узме 1 акчу новч. казне.³⁵⁾

Ако неко украде нечије жито («tahıl»), а буде богат, нека се узме 40 акчи новч. казне. Ако буде средњег стања, нека се узме 20 акчи новч. казне. А ако буде сиромаш, нека се узме 10 акчи новч. казне.³⁶⁾

Ако син украде нешто од свог оца или од своје мајке, или отац од свог сина, или брат од брата, или муж од своје жене, или жена од свог мужа, нека их кадија казни («ta'zir») и нека за сваки штап узме 1 акчу новч. казне.³⁷⁾

Ако неко нађе коња, говеће или овцу на пусто мјесту («yaban»), а не огласи, а буде богат, нека се узме 30 акчи новч. казне. Ако буде средњег стања, нека се узме 20 акчи; а ако је сиромаш, нека се узме 10 акчи новч. казне. А ако буде огласио, али се њихов власник не нађе, нека преда кадији на чување. Ако после нестане, нема казне; како шериат захтијева, нека тако буде.³⁸⁾

Ако неко идући путем насилно узме хљеба или кисела млијека, нека га кадија казни батинањем («ta'zir») и нека за сваки штап узме 1 акчу.³⁹⁾

И од немуслимана нека се узме половина новч. казне једног муслимана, на изложени начин.⁴⁰⁾

³⁰⁾ Код Ариф-беја није означен отсјек.

³¹⁾ Овај се пропис налази у канун-нама Мехмеда II. Турски текст гласи: «Eğer bir-egü hamr- içse, türk ve ya şehirlü olsa, kadı tazir uga, iki ağaca bir akçe cürüm alıpa», што у преводу значи: «Ако се неко напије вина, био сељак или грађанин, нека га кадија казни батинањем и нека на два штапа узме 1 акчу глобе.» — Крелиц, стр. 21, III, т. 1.

³²⁾ Овај пропис постоји у канун-нама М. II (Крелиц, стр. 21, т. 2), а ива тога долази пропис: «Ако украде овцу или кошницу, нека се узме 15 акчи глобе.» Тога у нашој канун-нама нема.

³³⁾ Исто је и у канун-нама М. II (стр. 22, т. 6).

³⁴⁾ У канун-нама М. II стоји: «Elin kesmeli olmiya», тј. «не треба да му отсијеку руку.» (Др. Кр., стр. 21, т. 4).

³⁵⁾ Овдје је код Ариф-беја додата реченица: «Овај пропис важи у цијелости и за немуслимане.» Тога у нашим рукописима нема.

Поред горњег прописа у канун-нама М. II додаје се слиједеће: «Ако украде говече, нека му руку не сијеку. Ако је богат и приход му износи 1000 акчи или више, нека се узме 100 акчи новчане казне; ако је средњег стања, 50 акчи; ако је сиромаш, 40 или 30 акчи.» (Др. Крелиц, стр. 22, т. 5).

³⁶⁾ Овај пропис постоји и у канун-нама М. II (Крелиц, стр. 22, т. 7), а иза тога се надодаје: «Sıcdan uğurlasa, uğurladıgını beylik için alalag», а то у преводу значи: «Ако украде са стога, за оно што је украо треба (глобу) да узму за царску касу.» (Др. Кр., стр. 23, т. 15).

³⁷⁾ Исто је и у канун-нама М. II (стр. 22, т. 8).

³⁸⁾ Исто (Крелиц, стр. 23, т. 17).

³⁹⁾ Исто (Крелиц, стр. 23, т. 18).

⁴⁰⁾ Овога нема у канун-нама Мехмеда II.

Ако нечији коњ, мазга, во или магаре уђе у усјев, нека му се за сваку животињу удари 5 батина и нека се узме по 5 акчи новч. казне. Ако униђе крава, нека се удари 4 батине и наплати 4 акче новч. казне. Ако униђе теле, нека се удари 1 батина и нека се узме 1 акча новч. казне. Ако униђу овце, нека се за сваке 2 овце удари 1 батина и нека се узме 1 акча новч. казне. Ако уђе свиња, нека се за сваку свињу ударе 2 батине и нека се узме 2 акче новч. казне.

Али прво нека га судски опомену. Пошто га опомену, ако не послуша и не буде пазио на своје животиње, те буде нанесена штета усјеву и житу, нека се на овај начин избатина и казни новчано и нека припријете, а уз то нека наплате одговарајућу штету. Свак нека пази на своје животиње, да не би било штете рајинском усјеву.⁴¹⁾

Ако на пустом мјесту (пустољини) или између села или на појишту стоке буде засијаног жита, треба поставити плот на мјесту, куда пролази стока.⁴²⁾

Четврти отсјек

говори само о »siyaset«-у.⁴³⁾

Нека се отсијече рука оном, који одведе дјевојку или дјечака и који са злом намјером уђе у туђу кућу и који се усуди да одведе жену или дјевојку.

Ко одведе дјевојку или жену и силом је вјенча, нека га разведу, а оном, ко је обавио вјенчање, нека обрију браду и нека га добро измлате.

За онога, кога ухвате са женом, каква је казна по шериату, нека је изврше.

Онога ко убије човјека, нека га убију, за оног човјека, кога је он убио.

Онога, који украде заробљеника и који примами себи заробљеника, који обије радњу, као и онога, којег је крађа неколико пута објелодањена, нека објесе.

Ономе, који се је одао јавном неморалу, нека ставе жиг на чело.

Ако у једној групи људи погине човјек или се догоди крађа, нека припријете и нека нађу убицу, односно крадљивца. Ако га не нађу, нека се ти људи ухвате и затворе, те нека се поднесе извјештај Високој Порти, па како се нареди, нека се тако поступи.

Ако у селу или махали погине човјек или буде нападнута каравана и нанесена јој штета, или ако се у једном селу појави крађа и пљачка, треба да пронађу крадљивца и да га прокажу. Међутим ако се не могне пронаћи, онда треба да плате »diyyet« (материјалну одштету) и да поднесу одговарајућу новч. казну.

Ако се у кући или у руци једног човјека нађе украђена ствар, ако је он буде купио, треба да нађе продаваоца. Ако не пронађе, те буде сумњив, нека га муче, изузев када га пронађе и одведе те преда кадији, или докаже, да је нашао на пусту мјесту. Али код мучења треба да пазе, да не би умро прије него ће докаже. А ако од мучења умре, нека се не испитује његова тужба.

⁴¹⁾ Ова се два пасуса налазе у канун-нами М. II и то у 4 отсјеку (стр. 27, т. 34) и при крају канун-наме (стр. 31, т. 29).

⁴²⁾ Горњи пропис постоји у канун-нами М. II и то у 4 отсјеку (стр. 27, т. 35).

Прописи који су наведени у овом отсјеку налазе се и у црногорском дефтеру од 1523 године с том разликом, што новчане казне износе око половине горе наведених износа, изузев прописа који се односе на штету, коју направи стока. Ти су прописи идентични с овом канун-намом. У црногорској канун-нами нема прописа о казни због пијења вина, нити има прописа о крадљивцу, који украде коњски панцир.

У црногорском дефтеру нема прописа, који се износе у четвртом отсјеку наше канун-наме.

⁴³⁾ У канун-нами Мехмеда II нема прописа о »siyaset«-у, док ове казне у нашој канун-нами чине засебан отсјек. Сијасет су теже казне.

Они који држе караван-сараје («kârbân-sarâucılar») треба да буду сигурни и поуздани људи. Свако јутро, прије него што даду дозволу оним, који су у караван-сарају, нека питају оне, који су отсјели у караван-сарају, те пошто се сазна и утврди, да ничија храна и ствари нису украдени и опљачкани, нека отворе врата караван-сараја.

Ако онај који држи караван-сарај овако поступи и пусти свијет, а касније неко од људи из караван-сараја буде рекао, да му је украдена храна или ствари, неће се уважити. А ако онај који држи караван-сарај не поступивши овако пусти свијет, а те ноћи буде украдено нешто људима, који су отсјели у караван-сарају, и то буде сигурно, обзиром да је штета настала због оног, који држи караван-сарај, то нека вриједност украдених ствари наплате од тога, који држи караван-сарај.

Ако је крађа из караван-сараја извршена провалом и узимањем споља, треба да ухвате споља сумњиве и осумњичене и да им припријете, те да пронађу крадљивца и нађу ствари, па да их по шериату досуде њиховом власнику.

А ако се сумња, да постоји споразум између оних који су унутра и крадљивца напољу, онда нека и од оних унутра ухвате оне, на које се сумња, и нека по шериату и обичају («örf») испитају, припријете и крадљивца пронађу. Ако се не пронађе, а караван-сарај буде у махали, онда како се суди, када се нешто из махале украде, тако нека буде и за караван-сарај.

Ако ђепарош и онај који је неког ранио буде уобичајно нападати ножем, нека му руку отсијеку; а ако му то није у обичају, онда нека му у руку убоду нож, те нека га проводају.

Ако неко убије свога оца или своју мајку или свога рођака, нека се поступи онако, како је по шериату.

Ако потпале куће, које су у градовима и селима, те нешто од ствари изгори, а по шериату не буде установљено, али буду сумњали на некога, нека припријете и пронађу извршиоца. Ако он то буде намјерно учинио, нека га објесе, а онима који с тиме долазе нека забране и нека их протјерају из тог краја.

Ако крадљивац буде из спахијског реда и буде заслужио казну («siyaset»), нека га затворе и нека извијесте Високу Порту.

Ако се по закону утврди нечија крађа, нека кадија изда одлуку («hüccet») управним органима («ehlî örf»), те нека управни органи у смислу те одлуке објесе оног, који заслужује вјешање; а ако заслужује, да му се отсијече рука, нека му отсијеку руку. Кадија нека у овоме не прави сметње и нека не тражи да се одгоди с кажњавањем, те нека се изврши казна ондје, гдје је гријех учињен.

Ако крадљивци за вријеме мучења признају, а и други знакови буду то потврђивали, нека се то признање уважи.

Ако крадљивац буде познат, а он буде за неког рекао, да је његов саучесник, а и он буде сумњива особа, нека га не муче на основу саме изјаве крадљивца.

Ако крадљивац побјегне и оде међу војнике-пјешаке («уауа»), муселеме («müselem»), јуруке («yürük») и соколаре («doğancı»), било вакуф или мулк, треба да га нађу. Ако не буду изручили крадљивца, треба да сносе штету. Нека од њих наплате оно, што је крадљивац украо. Ако крадљивац буде један од ових, нека се казни («siyaset») као остали крадљивци.